

Polvijärven kunta
Kunnanhallitus
Polvijärventie 15
83700 Polvijärvi

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
Siun Sote
Tulevaisuuslautakunta
kirjaamo@siunsote.fi

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue / Tulevaisuuslautakunta

Polvijärven kunnanhallituksen lausunto koskien Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen / Siun soten tulevaisuuslautakunnan lausuntopyyntöä. Palvelustrategian ja palveluverkkosuunnitelman luonnokset ovat lausuttavina 23.8.2024 saakka. Lausuntokierros on kaikille avoin. Lausuttavana oleva aineisto:

Palvelustrategialuonnos (pdf)

Sosiaali- ja terveyskeskusten, -asemien ja palvelupisteiden palveluverkkosuunnitelma vuoteen 2038 (pdf)

Lausunnon voi toimittaa viimeistään 23.8.2024 hyvinvointialueen kirjaamoon joko kirjaamo@siunsote.fi tai kirjepostina osoitteeseen Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, kirjaamo, Tikkamäentie 16, 80210 Joensuu.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategiasta ja palveluverkkosuunnitelmasta päätettiin aluevaltuustossa ensimmäisen kerran kesäkuussa 2023. Itä-Suomen hallinto-oikeus kumosi toukokuussa 2024 aluevaltuuston päätöksen, koska silloiseen valmisteluun oli osallistunut esteellisiä henkilöitä. Palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelma valmistellaan ja päätetään sen takia uudelleen kesän ja syksyn 2024 aikana.

Lausunto

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen / Siun soten tulevaisuuslautakunnan valmisteleva ja lausuntokierrokselle lähetetty palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelma vuosille 2024–2038 avaa tulevan toiminnan päämäärän, arvot, nykytilan ja tulevaisuuden haasteet. Palvelustrategiassa tiedostetaan ja kuvataan nykytilan haasteet ja keinot haasteiden selättämiseksi. Polvijärvellä on tällä hetkellä oma terveyskeskus/sote-asema, josta Polvijärven kuntalaisille tuotetaan sote-palveluita. Nykytilanteessa asukasta ohjataan palveluiden piiriin myös muualle, koska palvelua ei ole kaikilta osin tarjota Polvijärven terveyskeskuksessa mm. vaikean henkilöstötilanteen vuoksi. Tästä syystä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen on tehtävä jatkossa tarmokkaasti työtä yhdessä kuntien kanssa henkilöstön saatavuuden parantamiseksi jokaisessa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kunnassa.

Sosiaali- ja terveyskeskusten, -asemien ja palvelupisteiden palveluverkko vuoteen 2038 saakka tarkoittaisi Polvijärven osalta sitä, että Polvijärvellä olisi jatkossakin oma sote-asema. Tässä palveluverkkosuunnitelmassa hyvää on se,

että nyt Polvijärvellä olisi jatkossakin oma sote-asema kiinteän liikkuvan toimipisteen sijasta. Ratkaisevaa on kuitenkin se, mitä palveluja sote-asema kunnan alueella tarjoaa. Kunnanhallitus toteaa, että sote-asema on kuntalaisten kannalta terminä selkeämpi kuin aikaisemmat termit.

Terveystieteiden tärkein valtakunnallinen tavoite on, että perusterveydenhuolto on kunnossa, sillä se keventää erikoissairaanhoidon kohdistuvaa painetta ja sen kustannuksia.

Tulevaisuuslautakunnan lausunnolle lähettämän palveluverkkosuunnitelman mukaan palveluja tuotettaisiin Polvijärvellä olevalta Sote-asemalta seuraavasti:

- Lääkäri- ja hoitajavastaanotot arkisin 1–5 päivänä viikossa
- Näytteenottopalvelut ja verianalytiikka suppeasti
- Työkäisten sosiaalipalveluja ja vammaispalveluja
- Äitiys- ja lastenneuvola (ei välttämättä samassa kiinteistössä, mutta saman kunnan alueella)
- Ikääntyneiden palveluita
- Osalla sote-asemia
 - suun terveydenhuollon lasten- ja nuorten palveluita
 - lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalveluja
 - toimintakykyä tukevia palveluja.
- Kaikissa toimipisteissä on asiakasohjausta ja neuvontaa sekä hoidon tarpeen arviointia.
- Moniammatillinen työyhteisö tarjoaa laajat konsultaatiomahdollisuudet

Sote-asemalla tarjottavien palveluiden sisältö ei avaudu palveluverkkosuunnitelmasta riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti.

Sote-asemalla tuotettavien palvelujen määrässä on ilmoitettu suuret vaihteluvälit, kuten esim. lääkäri- ja hoitajavastaanottojen osalta ”1-5 päivänä viikossa” tai niiden määrä on ilmoitettu epämääräisesti, kuten ”näytteenottopalvelut ja verianalytiikka suppeasti”. Osa palveluista on kuvattu termeillä, joiden sisältö ei avaudu lukijalle. Epävarmuutta palveluiden saatavuuteen tuo etenkin lääkäri- ja hoitajavastaanottojen suuri vaihteluväli.

Polvijärven kunnanhallitus painottaa, että palvelut tulee järjestää niin, että lääkäri- ja hoitajavastaanotot ovat sote-asemilla myös käytännössä vähintään 4–5 päivänä viikossa. Palveluverkkosuunnitelman mukainen 1-5 päivän vaihteluväli antaa liiaksi liikkumavaraa suunnitelman toteuttajalle, jota suunnitelmassa ei ole nimetty. Missään tapauksessa vastaanotto päivien määrä ei saa perustua toteutuneiden käyntikertojen määrään, koska Polvijärvellä ne ovat vastoin todellista tarvetta olleet pienet, koska lääkäri- ja hoitajapalvelujen saatavuus on ollut rajallinen. Paras vaihtoehto olisi, että kunnissa ja pitäjissä, joissa ei ole sote-keskusta olisi lääkäri- sekä hoitajavastaanotto määriteltä asukasluvun mukaan niin, että yli 5000 asukkaan kunnissa ja pitäjissä vastaanotto on 5 päivänä viikossa ja sitä pienemmissä väkiluvun mukaan niin, että yli 4000 asukkaan kunnassa 4 päivänä viikossa ja yli 3000 asukkaan kunnassa 3 päivänä viikossa jne. Kunnissa tai pitäjissä, missä väestö on ikääntynyttä ja/tai väestön sairastavuus on suuri, huomioidaan yksi lääkärin ja hoitajan vastaanottopäivä em. asukaslukuun perustuvan tuloksen lisäksi (esim. 4+1 päivää).

Sote-asemalla työtehtävien hoitaminen ja henkilöstön saatavuus perustuvat myös toimiviin tukipalveluihin. Kunnanhallitus näkee tärkeänä, että sote-asemilla on vähintään nykytasoiset olosuhteet henkilöstön työskentelyä varten. Tämä edesauttaa parempaa henkilöstön saatavuutta, kun sote-asemalta löytyy työn tekemistä varten tarvittava välineistö ja mm. nykytasoiset laboratorio-palvelut.

Polvijärven kunta pitää oikeansuuntaisena sitä, että jokaisessa Pohjois-Karjalan kunnassa on jatkossakin joko sote-asema tai sote-keskus, koska kattavat, toimivat ja saavutettavissa olevat sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut ovat merkittävä osa hyvinvointiyhteiskuntaa ja ne ovat hyvinvoinnin lisäksi myös kuntien elinvoimatekijöitä. Sote-asemat ja -keskukset tulee järjestää kiinteissä toimipaikoissa. Kuntien kanssa on sovittava näiden tilojen pitkäaikaisista korjaus- ja korvausinvestointitarpeista yhdenmukaisin perustein. Ennen palveluverkkosuunnitelman käsittelyä tulisi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella laatia kiinteistöstrategia, jolloin palveluiden järjestäminen hyvinvointialueella perustuisi tiedolla johtamiseen myös kiinteistöjen osalta.

Polvijärven kunnanhallitus pitää myönteisenä asiana digitaalisten palveluiden lisäämistä ja niiden kehittämistä osana perinteistä vastaanottopalveluiden palveluverkkoa, mutta näiden palveluiden käyttöönotossa tulee edetä huomioiden alueemme väestön ikärakenne ja sairastavuus. Polvijärven asukkaita ajatellen digitaaliset palvelut eivät lyhyellä aikavälillä ratkaise ongelmaa, koska ikääntyneen väestön keskuudessa on paljon henkilöitä, joille digitaalisten palvelujen käyttäminen on täysin mahdotonta. Monelle jo pelkkä älypuhelimien käyttäminen on vaikeaa.

On tärkeää turvata heikoimmassa asemassa olevien palvelut niin, että ne pystytään tarjoamaan sote-asemalla, sotekeskuksessa tai kotona tarjottuna lähipalveluna. Digitaalisten palveluiden kehittäminen ja niiden käytön yleistyminen varmistavat vasta pitkällä aikavälillä sen, että perinteisemmän lähipalveluna tarjottavan palvelun resurssia vapautuu heille, joille avun saanti edellyttää fyysistä lähipalvelua.

Digipalvelujen lisäksi hyvinvointialueen on järjestettävä mahdollisuus puhelimitse tapahtuvaan asiointiin. Mikäli puheluun ei voida vastata saman tien, niin takaisinsoiton on tapahduttava samana päivänä.

Polvijärvellä tällä hetkellä hyvin toimivat suun terveydenhuollon palvelut ovat supistumassa siten, että vain osassa sote-asemia on tarjolla lasten- ja nuorten suun terveydenhuollon palveluja. Kyseisiä sote-asemia ei suunnitelmassa ole nimetty, ei myöskään sitä, kuka tai ketkä sijaintipäätökset tekevät. Palveluverkkosuunnitelmassa siis vain osalle sote-asemia olisi jäämässä lasten ja nuorten suun terveydenhuollon palveluita. Aikuisväestön suun terveydenhuolto olisi jatkossa tarjolla vain sote-keskuksissa.

Polvijärveltä on jo pitkään ollut saatavissa toimivat suun terveydenhuollon palvelut kaiken ikäisille, sisältäen kahden hammaslääkärin ja suuhygienistin vastaanotot. Polvijärven sote-asetelmalla on hyväkuntoinen kiinteistö, ajanmukaiset laitteet ja osaava, sitoutuneeksi osoittautunut henkilöstö. Kunta ei näe mitään hyvää siinä, että hyvinvointialue lähtee huonontamaan ja osin lopettamaan olemassa olevaa hyvää palvelua ja siirtämään suun terveydenhuollon palveluita kauemmaksi. Palvelujen keskittämisellä on varmuudella negatiivisia vaikutuksia hyvinvointialueen osaavan henkilöstön pysyvyyteen, ottaen huomioon, että hyvinvointialue kilpailee henkilöstöstä yksityisten palveluntuottajien kanssa.

Polvijärvellä pystytään hoitamaan sekä lasten ja nuorten, että aikuisväestön hampaat. Sen vuoksi palveluita on tarkoituksenmukaista tarjota Polvijärvellä myös tulevaisuudessa. On myös kustannustehokkaampaa ja ympäristöystävällisempää, että työntekijät ovat sote-asetelmalla tarjoamassa palveluita, kuin että useampi tuhat henkilöä liikkuu muutamalle sote-keskukselle pitkin maakuntaa.

Liikkumisen osalta tulee ottaa huomioon Pohjois-Karjalan väestön korkea ikä ja lähes olemattomat julkisen liikenteen palvelut. Polvijärven kunnan mielestä keskeiset perusterveydenhuollon palvelut, kuten lääkäripalvelut ja kaiken ikäisten kuntalaisten suun terveydenhuollon palvelut, tulee olla saavutettavissa vähintään jokaisen kunnan sote-keskuksessa tai sote-asetelmalla.

Ikääntyneet henkilöt ovat ainoa kasvava väestön osa koko maakunnassa ja se tulee huomioida palvelurakennetta suunniteltaessa. Väestön keski-ikä nousee koko ajan. Esimerkiksi Polvijärvellä 75 vuotta täyttäneitä on noin 13 % ja yli 65 vuotta täyttäneitä noin 26 % väestöstä. Vuonna 2030 yli 75-vuotiaita on jo 20 %. Edellä olevaan perustuen Polvijärven kunta kehottaa perustamaan pikaisesti ikäneuvolajärjestelmän koko maakuntaan ja jokaiseen kuntaan. Nopeilla ratkaisuilla voidaan oleellisesti keventää raskaampia laitoskustannuksia ja vapauttaa vaativampia resursseja oikeaan tarkoitukseen. Ikääntyvien tarkastukset tulee voida suorittaa 1-2 vuoden kuluttua eläkkeelle jäännistä ja sen jälkeen esim. viiden vuoden välein. Luonnoksessa esitetty vaihteluväli 67-80 vuotta on liian pitkä, koska sinä aikana moni sairaus (kuten muistisairaus) ehtii muotoutua pahaksi ja siten vaikeaksi ja kalliiksi hoidettavaksi.

Lähipalveluiden säilyttämistä tukee myös Sote-ministerityöryhmän linjaus monikanavarahoituksen purkamisen tiekartassa. Siinä nykyisten Kelan matkakorvausten rahoitusvastuu ja Kela-korvattavien matkojen järjestämisvastuu siirretäisiin hyvinvointialueille vuosina 2025–2027. Tiekartan mukaan myös ensihoidon matkojen rahoitus- ja järjestämisvastuu siirrettäisiin hyvinvointialueille vuosina 2025–2027. Kelan tilastotietojen mukaan sairausvakuutuksen korvaamia matkoja oli Pohjois-Karjalassa vuonna 2022 yhteensä 18,1 miljoonaa euroa (taksit 11,7 miljoonaa euroa, ambulanssit 4,5 miljoonaa euroa ja muut 1,9 miljoonaa euroa). Jos muutos Kela-kustannusten siirrosta hyvinvointialueelle toteutuu, se kannustaisi hyvinvointialuetta myös talouden näkökulmasta asiakkaan lähellä tarjottavan hoidon vahvistamiseen.

Polvijärven kunnanhallitus näkee tärkeänä, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ja maakunnan kunnat yhdessä vaikuttavat siihen, että muutoksen myötä hyvinvointialueille annetaan täysimääräinen rahoitus Kelalta siirtyviin matkakorvauksiin. Siirto ei kannata, mikäli toiminnan järjestämisvastuun siirtyessä Kelalta hyvinvointialueille ei samalla siirtyisi täysimääräinen rahoitus. Tällöin uudistus vain kiristäisi hyvinvointialueiden taloutta.

Kunnanhallitus lausuu huolensa siitä, että palveluverkkosuunnitelman perusteella sote-asetelmalla ei olisi enää mielenterveys- ja päihdepalveluita, joita jatkossa tarjottaisiin vain Sote-keskuksissa. Palveluiden asiakasryhmän on ikään katsomatta vaikea matkustaa toiselle paikkakunnalle palveluja saamaan.

Polvijärven kunnanhallitus katsoo, että noin 90 % maakunnan asukkaista tulisi olla 15 minuutin ajomatkan päässä lähimmästä sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikasta ja 100 % asukkaista enintään 30 minuutin matkan päässä, kuten Pohjois-Savon hyvinvointialueella on päätetty. Tämän tavoitteen toteuttaminen on tärkeää asukkaiden yhdenvertaisuuden vuoksi.

Polvijärven kunnanhallitus kiinnittää huomiota siihen, että Pohjois-Savon hyvinvointialueella ollaan toteuttamassa palveluverkkoa, joka on huomattavasti tiheämpi ja asiakkaan kannalta parempi kuin Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle nyt suunniteltu verkko, vaikka Pohjois-Savon hyvinvointialueen taloustilanne on Pohjois-Karjalan vastaavaa huonompi.

Polvijärvellä 19.8.2024

Polvijärven kunnanhallitus